

NATIONALRÄKENSKAPERNA

Föreställningen om ett ekonomiskt kretslopp kom till uttryck redan i en skrift från år 1758, *Tableau économique*, som till författare hade Francois Quesnay. Han var den främste företrädaren för fysiokraterna, och om honom har det sagts, att han var den förste som gav nationalekonomi karaktär av vetenskap.

Bristen på ekonomisk statistik gjorde, att *Tableau économique* måste bygga på antagna siffror. Bortsett från detta var den något av en nationalräkning och belyste det kretslopp, som jordbrukets och industrins årliga produktionsresultat gav upphov till, liksom den slutliga fördelningen av detsamma.

För Quesnay, som var läkare, låg likheten mellan det ekonomiska kretsloppet och blodcirkulationen nära till hands. Vid en tid då man trodde att guld och silver utgjorde ett lands rikedom hävdade Quesnay, att välståndet i stället kom från den produktion som flöt fram ur folkhushållet.

Tableau économique kom också att betraktas som en märklig upptäckt, jämförbar med uppfinnandet av skrivkonsten och pengarna. Bland de besökare, som hos Quesnay studerade tablån, var en man från Skottland vid namn Adam Smith (1723-1790), som fått hedersnamnet "nationalekonomins fader".

Källa: Göran Gustavsson, Per Anders Örtendahl "Nationalräkning" Studentlitteratur Lund 1980.

2 Den offentliga sektorn i nationalräkenskaperna

2.1 Inledning

I detta kapitel beskrivs översiktligt den offentliga sektorns inkomster och utgifter med hjälp av nationalräkenskapernas uppgifter. Den totala inkomsten av skatter och avgifter sätts också i relation till bruttonationalprodukten och utvecklingen av denna s.k. skattekvot beskrivs. Dessutom visas en mer detaljerad redovisning av vissa skatter. Kapitlet avslutas med en sammanställning över den offentliga sektorns utgifter uppdelade på ändamål (verksamhetsområden). En ny ändamålsklassificering, baserad på EU-standard, har nu införts. Den nya ändamålsfördelningen är genomförd för åren 1995 och framåt.

2.1.1 Kort om nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna (NR) är en statistisk sammanställning i kontoform över hela den svenska ekonomin med uppdelning på olika sektorer och olika slag av inkomster och utgifter. NR följer när det gäller begrepp, definitioner och klassificeringar det Europeiska nationalräkenskapssystemet (ENS 1995). Omläggningsen till ENS 1995 slutfördes i maj 1999 och omfattar data från och med 1993. Statistiska centralbyrån (SCB) har ansvaret för beräkningar och publicering av de svenska nationalräkenskaperna.

Indelning i sektorer

Indelningen i sektorer görs så att enheter med likartade ekonomiska förutsättningar förs samman. Företagssektorn svarar för produktion av marknadsförda varor samt icke-finansiella och finansiella tjänster. Den offentliga sektorn producerar icke-marknadsförda tjänster för individuell och kollektiv konsumtion samt omfördelar inkomster. Hushållssektorn slutligen omfattar alla fysiska personer såväl enskilda som grupper av individer (ideella organisationer och stiftelser). De är dels konsumenter, dels i förekommande fall egna företagare som producerar varor och tjänster.

I NR delas den offentliga sektorn upp i tre delsektorer:

- Den statliga sektorn
- Socialförsäkringssektorn
- Den kommunala sektorn

Till den statliga sektorn räknas departementen och till dem hörande myndigheter och inrättningar. De statliga affärsverken, Luftfartsverket, Sjöfartsverket och Affärsverket svenska kraftnät, ingår dock inte bland myndigheterna i nationalräkenskaperna utan räknas till företagssektorn. Detsamma gäller de statliga bolagen, t.ex. Vattenfall AB och Svenska Spel AB. Den allmänna sjukförsäkringen (inkl. föräldraförsäkringen) och arbetslöshetsförsäkringen har i och med omläggningsen av NR flyttats över till den statliga sektorn. Tidigare låg dessa försäkringar i socialförsäkringssektorn.

Till socialförsäkringssektorn i NR räknas AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten.

Den kommunala sektorn omfattar i denna indelning primärkommuner, landsting och (t.o.m. år 1999) kyrkommuner.

Viktiga summeringar

Nationalräkenskaperna innehåller ett antal viktiga summeringar t.ex. av hushållens konsumtionsutgifter och investeringar. Utvecklingen av dessa aggregat används i den samhällsekonomiska analysen som underlag för ekonomisk-politiska beslut. Den kanske mest kända summeringen är bruttonationalprodukten (BNP) som är ett mått på den totala produktionen av varor och tjänster i landet och som kan fördelas på slutlig användning i form av konsumtion, investering och export. Sveriges BNP (till marknadspris) uppgick år 2001 preliminärt till 2 167 miljarder kronor. Detta värde svarar mot inkomster för de anställda (löner), för företagare och kapitalägare (vinster) och för den offentliga sektorn (övriga produktionsskatter minus subventioner).

Svarta inkomster i nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna (NR) skall avspegla all ekonomisk verksamhet. Det betyder att även s.k. svarta inkomster skall inkluderas. Kalkylerna av de svarta inkomsternas totala omfattning baseras i huvudsak på inbyggda avstämningsmöjligheter inom ramen för NR-systemet. Dessa bygger på identiteten mellan inkomster och utgifter. Den omfattande ekonomiska statistiken, som ligger till grund för NR, visar för ekonomin som helhet genomgående högre värden för utgifter än för inkomster. Orsaken kan t.ex. vara att inköp i detalj-

handeln sker med pengar som inte deklarerats som inkomst. Inköpet kommer med som utgift i statistiken efter rapport från detaljhandeln medan inkomsten inte registreras. I NR-kalkylerna förekommer även vissa tillägg för ej rapporterade utgifter. De branscher som berörs är byggnadsindustri, restauranger och åkerier. Den skillnad som uppkommer mellan inkomster och utgifter tolkas som icke deklarerade inkomster (av tjänst eller näringsverksamhet) i hushållen. Värdet har under senare år legat på närmare 80 mdkr vilket motsvarar 4-4,5 procent av BNP.

2.1 Tabell

Offentliga sektorns inkomster och utgifter 1993-2001, löpande priser, mdkr

Revenue and expenditure of general government sector (consolidated) 1993-2001, current prices, BSEK

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
1 Inkomster (Revenue)	869,7	900,7	971,0	1 040,8	1 073,5	1 144,1	1 179,1	1 231,7	1 290,6
Skatter (Taxes)	524,7	545,7	583,7	632,0	666,1	721,4	779,0	773,4	825,3
Löpande inkomst- o förmögenh.skatter (Current taxes on income and wealth)	297,7	315,1	346,2	379,0	395,0	427,0	440,1	466,2	506,5
Skatter på produktion och import (Taxes on production and imports)	225,9	229,3	235,3	251,5	269,1	292,3	336,5	304,4	316,0
Kapitalskatter (Capital taxes)	1,1	1,3	2,2	1,6	2,0	2,1	2,4	2,8	2,8
Socialförsäkringsavgifter (Social security contributions)	198,7	209,8	232,7	257,1	263,8	276,5	263,6	317,8	337,4
Arbetsgivaravgifter (Employers' contributions)	186,1	191,2	197,5	213,0	210,7	212,5	196,7	247,1	263,5
Egenföretagaravgifter (Social security contributions for self-employed)	4,8	4,9	5,0	5,4	4,9	4,9	4,4	4,4	6,1
Allmänna egenavgifter (General social security contributions)	7,8	13,8	30,2	38,8	48,2	59,2	62,5	66,3	67,8
Ränteinkomster (Interests)	75,4	74,0	72,9	67,2	59,9	54,9	46,0	43,7	27,5
Övriga inkomster (Other revenues)	70,9	71,2	81,7	84,4	83,7	91,3	90,5	96,8	100,4
2 Utgifter (Expenditures)	1 048,3	1 073,6	1 102,3	1 095,1	1 102,9	1 104,8	1 152,2	1 154,6	1 186,2
Transfereringar (Transfers)	602,2	584,0	594,9	576,6	568,9	563,4	567,9	560,2	558,3
Ränteutgifter (Interests)	89,8	104,8	117,4	119,1	119,3	108,3	99,3	88,9	74,0
Subventioner (Subsidies)	67,9	65,9	64,7	57,2	49,7	41,8	41,7	34,5	33,4
Sociala förmåner till hushåll (Social contributions)+ direktions	349,4	364,0	364,7	356,7	357,3	368,5	377,8	383,8	392,9
Bidrag till hushållens ideella organisationer (Current transfers to NPISHs)	14,4	16,6	17,5	13,9	14,7	14,4	12,8	11,8	14,5
Internationell verksamhet (Current international cooperation)	7,9	9,0	13,0	13,0	12,2	17,1	19,6	21,6	22,21
Övriga löpande transfereringar (Other current transfers)	5,1	6,0	5,2	5,4	5,9	7,7	6,0	5,9	7,0
Kapitaltransfereringar (Capital transfers)	67,7	17,9	12,5	11,4	9,9	5,7	10,7	13,7	14,4
Konsumtionsutgifter (Final consumption expenditures)	424,9	436,9	451,4	476,1	484,0	509,4	536,1	549,0	577,7
Investeringar (Gross capital formation)	21,1	52,6	56,0	42,4	50,0	32,0	48,1	45,4	50,1
3 Finansiellt sparande (1-2) (Inkomster - utgifter) (Net borrowing/net lending)	-178,6	-172,9	-131,3	-54,3	-29,5	39,4	27,0	77,1	104,4
Statliga sektorn (Central government sector)	-211,6	-190,0	-145,2	-61,7	-29,8	18,5	75,0	24,0	204,9
Socialförsäkringssektorn (Social security sector)	31,3	24,5	14,9	12,5	9,9	24,9	-41,1	47,8	-102,0
Kommunala sektorn (Local government sector)	1,8	-7,4	-0,9	-5,1	-9,6	-4,0	-7,0	5,3	1,6
4 Finansiellt sparande i relation till BNP i procent (Net borrowing/net lending in relation to GDP, percent)	-11,9	-10,8	-7,7	-3,1	-1,6	2,1	1,3	3,7	4,8

Källa: Statistiska centralbyrån, Nationalräkenskaperna

Anmärkning: Vissa belopp för år 2001 är preliminära.

Ny publicering av NR i november

I november publicerar NR räkenskaperna med revideringar införda avseende 1993 och framåt. Den största förändringen är införandet av mervärdesskatt i offentlig sektor. Vidare har statistiken över icke-finansiella företag förbättrats och bör i högre grad än tidigare kunna användas direkt som underlag till sektorsberäkningarna. Om företagssektorn direktberäknas i större utsträckning kommer detta att medföra en säkrare skattning av hushållssektorn och av de svarta inkomsterna.

2.2 Offentliga sektorns inkomster och utgifter

I 2.1 tabell redovisas den offentliga sektorns inkomster, utgifter och finansiella sparande för perioden 1993-2001. För att visa den *konsoliderade* offentliga sektorns transaktioner med samhällsekonomin i övrigt, har överföringar mellan olika delar av sektorn tagits bort, t.ex. statsbidrag till kommuner.

2.2.1 Skatterna ökar sin andel av offentliga sektorns inkomster

Den offentliga sektorns inkomster har i tabellen delats upp i skatter, socialförsäkringsavgifter, ränteinkomster och övriga inkomster. Skatterna, i sin tur, är uppdelade på löpande inkomst- och förmögenhetsskatter, skatter på produktion och import och kapitalskatter. Dessa skatter presenteras mer utförligt i avsnitt 2.3.1. Socialförsäkringsavgifterna består av arbetsgivaravgifter, egenföretagaravgifter och allmänna egenavgifter. Ränteinkomsterna avser främst AP-fondernas avkastning. Övriga inkomster består bl.a. av överskott från affärsverksamhet och aktieutdelningar.

I 2.1 tabell visas hur de olika inkomstposternas andelar av den offentliga sektorns inkomster förändrats under perioden. Skatter och socialavgifter har ökat från 83 till 90 procent, medan andelen övriga inkomster, främst bestående av räntor och utdelningar, har sjunkit från 17 till 10 procent.

Skatternas andel av totala inkomsterna har ökat från 60 till 64 procent. Hushållens inkomstskatter ökade från 30 till 32, och företagens från 4 till 7 procent.

2.2.2 Offentliga sektorns utgifter till hälften transfereringar

Den offentliga sektorns utgifter kan delas upp i transfereringar, konsumtionsutgifter och investeringar. Transfereringar är utgifter som innebär en överföring av medel från den offentliga sektorn till andra sektorer av ekonomin, t.ex. utbetalningar av pensioner och barnbidrag till hushållen och utbetalningar av räntesubventioner till företagen. Transfereringsutgifterna till internationell verksamhet avser u-landsbistånd men även utgifter till bl.a. FN och från år 1995 också den avgift, baserad på bruttonationalinkomsten, som Sverige betalar till EU. Ränteutgifterna består till största delen av statsskuld-räntor.

Med konsumtionsutgifter menas bl.a. utgifter för löner till anställda inom den offentliga sektorn samt utgifter för inköp av varor och tjänster. Även varor och tjänster, med socialt ändamål, som den offentliga sektorn köper från företagssektorn och som ges direkt till hushållen, t.ex. privat läkarvård och läkemedel, ingår i de offentliga konsumtionsutgifterna.

Investeringar slutligen avser utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar som byggnader, anläggningar, maskiner och fordon. Även egenutvecklad datorprogramvara ingår.

På motsvarande sätt som för inkomsterna kan utgiftsandelar beräknas. De totala transfereringsutgifternas andel av den offentliga sektorns utgifter har minskat från 57 till 47 procent under den redovisade perioden. För konsumtions- och investeringsutgifterna har motsvarande andelar varierat mellan 41 och 49 procent respektive 2 och 4 procent.

Transfereringsutgifternas andel var högst för år 1993 vilket främst berodde på de stora belopp som då betalades ut som bankstöd i form av kapitaltransfereringar.

2.2.3 Offentliga sektorns finansiella sparande numera positivt

Den offentliga sektorns finansiella sparande är lika med skillnaden mellan sektorns totala inkomster och totala utgifter. Av 2.1 Tabell framgår att det finansiella sparandet var negativt för åren 1993-1997 men att det vände och blev positivt fr.o.m. år 1998. Det är staten som främst bidragit till utvecklingen, inte minst genom förändringen i ränteutgifterna för den statliga upplåningen. Från och med år 1997 har avbetalning av statskulden kunnat ske samtidigt som räntenivåerna sjunkit, vilket medfört minskade ränteutgifter som bidragit till ett förbättrat finansiellt sparande.

För socialförsäkringssektorn, som försämrade sitt finansiella sparande åren 1993-1997 vände utvecklingen 1998, då AP-fondernas fastigheter såldes ut. År 1999 byttes de positiva siffrorna mot ett negativt finansiellt sparande vilket berodde på den stora kapitalöverföringen till staten i samband med den nya pensionsreformen. År 2000 och 2001 kompensades kapitalöverföringarna på 45 respektive 155 mdkr i viss mån av överföringarna i motsatt riktning i form av ålderspensionsavgifter och överföringar till premiepensionsmyndigheten. Det finansiella sparandet blev år 2000 plus 48 mdkr och 2001 minus 102 mdkr.

Av 2.1 Tabell framgår den offentliga sektorns finansiella sparande ställt i relation till BNP. Detta relationstal har under senare tid fått ökad uppmärksamhet främst till följd av att ett av de s.k. konvergenskrav som ställs för deltagande i EU:s monetära union är att den konsoliderade offentliga sektorns underskott inte får överstiga tre procent av BNP. Numera visar talet hur väl länderna följer den s.k. stabilitetspakten.

Speciella rapporteringar av den offentliga sektorns finansiella sparande har hittills gjorts till EU för bedömning av konvergenskriterierna. I EU-rapporteringen

definieras ränteutgifterna på ett annat sätt än i de ordinarie NR-beräkningarna. Räntor på skuldbytesavtal och liknande finansiella instrument skall inkluderas i

ränteutgifterna i EU-rapporteringen, men inte i övriga beräkningar. Ett beslut har nu fattats att en och samma definition skall gälla.

2.2 Tabell

Löpande inkomst- och förmögenhetsskatter och skatter på produktion och import fördelade på skatteslag, löpande priser, mdkr

Current taxes on income and wealth and taxes on production on imports by type of tax, current prices, BSEK

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Löpande inkomst och förmögenhetsskatter (Current taxes on income and wealth)	297,7	315,1	346,2	379,0	395,0	427,0	440,0	466,1	506,5
Hushåll (<i>Households</i>)	265,0	278,2	309,9	324,1	343,6	367,3	379,7	400,1	411,0
Förmögenhetsskatt (<i>Tax on net wealth</i>)	2,8	3,1	3,5	5,0	5,3	5,9	8,4	7,8	7,0
Lotterivinstskatt (<i>Lottery prize tax</i>)	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Avkastningsskatt (<i>Tax on holding gains</i>)	3,1	1,3	3,9	5,6	5,3	5,0	5,1	5,0	5,0
Motorfordonsskatt (<i>Tax, motor vehicles</i>)	2,5	2,4	2,4	3,3	3,7	3,7	3,8	4,1	4,2
Inkomstskatt (<i>Tax on income</i>)	256,4	271,1	299,8	310,0	329,1	352,6	362,2	383,1	394,8
Statlig (<i>Central government</i>)	6,0	23,7	37,1	22,8	36,4	53,1	46,2	45,543	35,3
Kommunal (<i>Local government</i>)	250,4	247,4	262,7	287,2	292,7	299,5	316,0	337,5	359,5
Bolag (<i>Companies</i>)	32,6	36,9	36,4	54,8	51,4	59,7	60,3	66,1	95,5
Förmögenhetsskatt (<i>Tax on net wealth</i>)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Avkastningsskatt (<i>Tax on holding gains</i>)	2,4	5,0	7,6	7,9	7,0	6,9	4,3	8,0	9,8
Inkomstskatt (<i>Tax on income</i>)	30,2	31,8	28,7	46,8	44,3	52,7	55,9	57,9	85,5
Skatter på produktion och import (Taxes on production and imports)	225,9	229,3	247,6	263,7	282,6	305,3	348,7	317,3	329,5
Produktskatter (<i>Taxes on goods and services</i>)	196,8	201,6	201,9	200,4	209,0	217,4	229,4	233,2	247,0
Mervärdesskatter (<i>Value added taxes</i>)	121,0	121,6	124,0	118,0	129,0	132,8	143,6	146,8	155,5
Statlig (<i>Central government</i>)	121,0	121,6	116,3	109,1	119,3	123,5	135,1	137,8	145,2
EU (<i>European Union</i>)	7,7	8,9	9,7	9,3	8,6	9,0	10,3
Importtullar (<i>Import duties</i>)	4,8	4,9	4,2	3,1	3,5	3,3	3,2	3,5	3,0
Statlig (<i>Central government</i>)	4,8	4,9
EU (<i>European Union</i>)	4,2	3,1	3,5	3,3	3,2	3,5	3,0
Skatt på bränslen (<i>Tax on fuel</i>)	31,2	34,1	34,9	38,4	38,4	40,0	39,6	39,2	41,1
Skatt på elektrisk kraft (<i>Tax on electrical power</i>)	8,0	8,1	8,6	11,5	11,1	12,8	13,2	13,6	15,2
Skatt på drycker (<i>Tax on beverages</i>)	11,4	11,3	11,7	11,6	9,8	10,0	10,7	10,8	11,0
Tobaksskatt (<i>Tax on tobacco</i>)	6,9	7,2	7,0	7,3	7,5	7,4	7,4	7,7	8,1
Skatt på finansiella- o kapitaltransaktioner (<i>Tax on financial and capital transactions</i>)	4,6	5,3	3,0	2,7	2,6	4,0	4,5	4,9	5,4
Försäljningsskatt på motorfordon (<i>Registration tax, motor vehicles</i>)	1,3	1,8	1,7	1,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,0
Skatt på spel och lotterier (<i>Tax on gambling and lotteries</i>)	2,8	2,9	3,0	1,9	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2
Skatt på annonser och reklam (<i>Tax on advertising</i>)	0,9	1,0	1,1	1,1	1,2	1,2	1,0	1,1	1,4
Vinster från fiskala monopol (<i>Profits of fiscal monopolies</i>)	2,1	1,8	1,8	2,7	3,7	3,6	3,7	2,0	3,5
Övriga produktskatter (<i>Other taxes on goods and services</i>)	1,7	1,6	0,9	0,8	1,0	1,0	0,9	2,2	1,8
Statlig (<i>Central government</i>)	1,7	1,6	0,5	0,5	0,7	0,6	0,6	1,9	1,5
EU (<i>European Union</i>)	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3
Övriga produktionskatter (<i>Other taxes on production</i>)	29,2	27,6	45,7	63,4	73,6	87,9	119,3	84,1	82,6
Fastighetsskatt (<i>Real estate tax</i>)	14,4	14,9	15,3	24,0	27,1	24,8	23,3	22,8	20,6
Motorfordonsskatt (<i>Tax on the use of motor vehicles</i>)	1,6	1,6	1,6	2,2	2,5	2,4	2,6	2,7	2,8
Löneskatter (<i>Payroll taxes</i>)	9,8	10,7	28,4	35,4	41,4	57,5	90,0	55,1	56,6
Övriga produktionskatter, övrigt (<i>Other taxes on production</i>)	3,3	0,4	0,5	1,7	2,6	3,1	3,4	3,4	2,5

Källa: Statistiska centralbyrån, Nationalräkenskaperna

Anmärkning: Vissa belopp för 2001 är preliminära.

2.3 Totala skatter och skatte- och avgiftskvoten

2.3.1 Skatter i nationalräkenskapssystemet

I NR:s skatter ingår löpande inkomst- och förmögenhetsskatter, skatter på produktion och import och kapitalskatter. Skatter på produktion och import uttaxeras både av EU och av den offentliga sektorn medan de andra typerna av skatter endast uttaxeras av den offentliga sektorn. I NR bokförs skatter vid den tidpunkt då skattskyldigheten inträffar. Endast skatter som är styrkta av taxering, deklaration eller liknande tas med. Skatter som är styrkta av taxering, men som aldrig betalas, ska inte ingå. NR gör en skattning av de ej inbetalda skatterna genom att fördela uppkomna underskott på skattekonton på olika skatteslag.

Statsbudgetens (SB) skatteinkomster skiljer sig från NR:s när det gäller bokföringstidpunkt och innehåll. I SB är inkomsterna ofta kassamässiga medan de i NR är mer intäktsmässiga. Det innebär att en skatteinkomst kan hamna på olika år i SB och NR.

I NR förs till ett visst inkomstår dels debiterade skatter för året, dels slutregleringen som avser föregående års skatt och utgörs av skillnaden mellan taxerad skatt och inbetald skatt. Dessutom förs till ett visst inkomstår t. ex. resultat från skattetvister vilka kan härröra sig från flera år tillbaka. Denna bokföring är i enlighet med ESA-95, som, då upplupet-principen inte kan tillämpas, säger att en skatt kan registreras vid den tidpunkt då skyldigheten fastställs.

Till skillnad mot i NR ingår i SB:s skatter även socialförsäkringsavgifter. Uppgifter för mervärdesskatten bygger på deklarerationer.

Löpande inkomst- och förmögenhetsskatter

De löpande inkomst- och förmögenhetsskatterna består dels av inkomstskatter och dels av övriga löpande skatter. Inkomstskatterna omfattar bl.a. skatter på hushållsinkomster (t.ex. inkomster från anställning eller företagande), inkomster eller vinster i bolag, realisationsvinster och skatter på lotteri- eller spelvinster. Övriga löpande skatter omfattar bl.a. förmögenhetsskatter och hushållens motorfordonsskatt.

Från företagssektorn till hushållssektorn överförs de skatter som avser avkastning på pensionsreserver till skrivna hushållen.

Skatter på produktion och import

Skatter på produktion och import är i första hand skatter som utgår på förbrukning av vissa varor och tjänster, t.ex. mervärdesskatt och energiskatt (i NR-systemet betecknade produktsskatter). Som övriga produktsskatter räknas i NR i princip även sådana lagstadgade socialavgifter som inte har en direkt förmånssida, dvs. för närvarande den allmänna löneavgiften, t.o.m 1998 arbetarskyddsavgiften, den särskilda löneskatten och del av tilläggsavgiften. Även fastighetsskatten ingår enligt NR:s definitioner i övriga produktsskatter.

Kapitalskatter

Kapitalskatterna omfattar arvs- och gåvoskatter och andra oregelbundet uttaxerade skatter och avgifter på kapital.

EU:s skatter

I och med att Sverige år 1995 blev medlem i EU så är bl.a. alla importtullar samt en del av mervärdesskatterna en del av EU:s skatteinkomster; tidigare var dessa en del av svenska statens inkomster.

I 2.2 Tabell redovisas löpande inkomst- och förmögenhetsskatter och skatter på produktion och import fördelade på skatteslag för åren 1993-2001. Av tabellen framgår att inkomsterna från de löpande inkomst- och förmögenhetsskatterna har ökat åren 1993-2001 från knappt 300 mdkr till 507 mdkr. Hushållen svarar för den klart största andelen, men bolagen har ökat sin andel av de löpande inkomst- och förmögenhetsskatterna från 11 procent år 1993 till 19 procent år 2001.

Inkomsterna från skatter på produktion och import har ökat åren 1993-2001 från 226 mdkr till 330 mdkr. Produktkatterna har ökat med 50 mdkr och övriga produktsskatter med 54 mdkr. Det är framförallt fastighetsskatten och löneskatterna som har bidragit till ökningen av övriga produktsskatter. Bland löneskatterna redovisas den allmänna löneavgiften, vilken återinfördes i och med EU-inträdet. Den uppgick till 10 mdkr år 1995 och 26 mdkr år 2001. Det procentuella uttaget för den allmänna löneavgiften var 1,5 procent år 1995, 8,04 procent år 1999 och sjönk sedan till 3,09 procent år 2000 i enlighet med pensionsöverenskommelsen år 1999. År 2001 var uttaget 2,69 procent.

2.3.2 Skattekvoten har ökat

I den ekonomiska debatten används ofta uppgifter om såväl olika slag av skatte- eller avgiftsbelopp ställda i relation till BNP som den totala summan av skatter och avgifter ställd i relation till BNP. I det senare fallet brukar begreppet (total) skattekvot användas. Förändringar i denna kvot beror givetvis på förändringar både av skatte- och avgiftsuttagen och av BNP. Även andra förändringar kan påverka kvoten, t.ex. förändringar av betalningsrutiner. Den är däremot opåverkad av om exempelvis en lagstadgad socialavgift tas ut som en arbetsgivaravgift eller som en allmän egenavgift.

Som 2.3 Tabell visar har den totala skattekvoten för perioden 1993-2001 stigit från ca 48 till 54 procent.

2.4 Offentliga sektorns utgifter per ändamål. Ny ändamålsfördelning

En ny ändamålsfördelning, som följer EU-standard, har införts för åren 1995 och framåt. Den nya ändamålsklassificeringen har tio huvudgrupper mot fjorton i den förra. 2.5 Tabell innehåller den nya ändamålsfördelningen av offentliga sektorns utgifter för åren 1995-2000.

2.3 Tabell

BNP i miljarder kronor och skattekvoten, procent av BNP

Gross domestic product (GDP) in BSEK and total tax revenues, as percentage of GDP

	BNP, mdkr GDP, BSEK	Skattekvoten, % av BNP Total tax revenue, % of GDP			
		Totalt, total			
		därav, there of			
		Löpande inkomst och förmögen- hetsskatter samt kapital- skatter Current taxes on income, net wealth and capital taxes	Skatter på produktion och import Taxes on production and imports	Sociala avgifter Social security contributions	
1993	1 497,6	48,3	20,0	15,1	13,3
1994	1 596,4	47,3	19,8	14,4	13,1
1995	1 713,3	48,4	20,3	14,5	13,6
1996	1 756,4	51,3	21,7	15,0	14,6
1997	1 823,8	51,7	21,8	15,5	14,5
1998	1 905,3	53,1	22,5	16,0	14,5
1999	2 004,7	52,6	22,1	17,4	13,1
2000	2 098,5	52,6	22,3	15,1	15,1
2001	2 167,2	54,3	23,5	15,2	15,6

Källa: Statistiska centralbyrån, Nationalräkenskaperna

Anmärkning: Vissa belopp för 2001 är preliminära.

Ändamålen försvar och samhällsskydd, ändamål två och tre, är oförändrade. Till allmän offentlig förvaltning, ändamål ett, är nu fört de poster som förr var ofördelade på ändamål fjorton, i huvudsak räntor på statsskulden. De gamla ändamålen nio till tretton återfinns i nya ändamålet Näringslivsfrågor.

2.4.1 Stor del av de offentliga utgifterna till social trygghet

I 2.4 Tabell redovisas de totala offentliga utgifterna, dvs. summan av transfereringar, konsumtion och investeringar, fördelade på ändamål och sektor för år 2000. Totalen är *konsoliderad* (överföringar mellan olika delar av offentlig sektor har tagits bort) och är därför inte lika med summan av delsektorerna. Investeringarna inkluderar sådana utförda inom sektorn men utanför myndighetsverksamheten. På detta sätt överensstämmer sektorns totala utgifter, dvs. de som redovisas i Tabell 2.1 med de ändamålsfördelade i 2.4 Tabell och 2.5 Tabell.

Av tabellen framgår att nästan hälften av offentliga sektorns utgifter, ca 44 procent, används till social trygghet. I social trygghet ingår såväl ekonomisk trygghet, dvs. ekonomiskt stöd avsett som gottgörelse vid minskad eller förlorad arbetsinkomst eller vid otillräcklig försörjningsförmåga, som social omsorg avseende

2.4 Tabell

Totala offentliga utgifter per ändamål och sektor år 2000, mdkr, löpande priser

General government's expenditures by objective and sector year 2000, BSEK, current prices

Ändamål	Sektor Totalt ² Total ²		Stat Central gov.		Social- försäkring Social security		Primär- kommuner Municipal councils		Landsting County councils	
	mdkr	%	mdkr	%	mdkr	%	mdkr	%	mdkr	%
01 Allmän offentlig förvaltning (General public services)	173,8	15,1	257,9	36,3	0,0	0,0	21,6	6,4	6,2	3,4
02 Försvar (Defence)	42,9	3,7	43,2	6,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
03 Samhällsskydd och rättsskipning (Public order and safety)	28,3	2,5	23,5	3,3	0,0	0,0	0,8	0,2	0,0	0,0
04 Näringslivsfrågor (Economic affairs)	75,3	6,5	55,8	7,9	0,0	0,0	17,1	5,1	5,4	3,0
05 Miljöskydd (Environmental protection)	2,3	0,2	2,0	0,3	0,0	0,0	0,8	0,2	0,0	0,0
06 Bostadsförsörjning och samhällsutveckling (Housing and community amenity)	11,1	1,0	6,2	0,9	0,0	0,0	41,0	12,2	0,0	0,0
07 Hälso- och sjukvård (Health)	134,4	11,6	20,0	2,8	0,0	0,0	1,2	0,3	162,0	89,3
08 Fritidsverksamhet, kultur och religion (Recreation, culture and religion)	23,5	2,0	5,9	0,8	0,0	0,0	17,4	5,2	1,2	0,6
09 Utbildning (Education)	155,1	13,4	44,6	6,3	0,0	0,0	121,8	36,3	1,8	1,0
10 Socialt skydd (Social protection)	507,8	44,0	251,1	35,3	188,0	100,0	146,0	43,5	4,9	2,7
Totalt (Total)	1 154,6	100	710,2	100,0	188,0	100	335,8	100,0	181,4	100,0

Noter: ¹ Classification Of Functions Of Government.

² Den offentliga sektorn är konsoliderad vilket resulterar i att delarna ej är summerbara till totalen. *Consolidated.*

Källa: Statistiska centralbyrån, Nationalräkenskaperna

2.5 Tabell

Totala offentliga utgifter och därav direktkonsumtion (naturatransfereringar till hushållen) 1995-2000, mdkr, löpande priserGeneral government's total expenditures and of which social transfers in kind to households,² 1995-2000, BSEK, current prices

Ändamål COFOG ¹	År					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
01 Allmän offentlig förvaltning, (General public services)	173,0	172,6	190,1	175,6	163,4	173,8
02 Försvar, (Defence)	38,6	41,1	40,7	42,2	46,0	42,9
03 Samhällsnytt och rättsskipning, (Public order and safety)	25,3	26,5	26,2	27,8	29,1	28,3
04 Näringslivsfrågor, (Economic affairs)	83,5	72,0	68,8	76,6	82,5	75,3
05 Miljöskydd, (Environmental protection)	1,2	1,2	1,5	1,2	1,3	2,3
06 Bostadsförsörjning och samhällsplanering (Housing and community amenity)	44,5	41,4	34,2	24,1	19,0	11,1
07 Hälso- och sjukvård, (Health)	108,4	113,8	114,1	119,0	128,3	134,4
därav direktkonsumtion, (social transf. In kind to househ.)	21,4	24,4	20,8	23,6	26,1	33,4
08 Fritidsverksamhet, kultur och religion, (recreation, culture and religion)	33,1	34,5	34,3	35,2	37,4	23,5
därav direktkonsumtion, (social transf. In kind to househ.)					0,1	
09 Utbildning, (Education)	126,6	130,2	124,3	132,8	145,8	155,1
därav direktkonsumtion, (social transf. In kind to househ.)	1,6	2,1	2,5	1,9	3,5	5,9
10 Socialt skydd, (Social protection)	468,3	461,6	468,7	470,5	499,2	507,8
därav direktkonsumtion, (social transf. In kind to househ.)	13,5	13,1	13,3	16,3	17,6	16,7
Totala offentliga utgifter, (General government expenditures)	1 102,3	1 095,1	1 102,9	1 104,8	1 152,1	1 154,6
därav direktkonsumtion, (social transf. In kind to househ.)	36,5	39,6	36,6	41,8	47,3	56,0

Noter: ¹ Classification Of Functions Of Government.² Social transfers in kind related to expenditure on products supplied to households via market producers.**Källa:** Statistiska centralbyrån, Nationalräkenskaperna

främst omsorgsverksamhet till individer eller grupper av individer med särskilda behov, t.ex. barn, äldre eller funktionshindrade.

Statens och socialförsäkringens utgifter för social trygghet avser huvudsakligen den ekonomiska tryggheten i form av t.ex. arbetslöshetsersättningar, barnbidrag, föräldrapenning, sjukpenning och pensioner. Kommunernas utgifter för social trygghet avser främst social omsorg som barnomsorg, vård och omsorg om äldre och funktionshindrade samt individ och familjeomsorg. I primärkommunernas utgifter ingår också socialbidraget.

En stor utgift för den offentliga sektorn, och framför allt för staten, är räntor på statsskulden. Räntekostnader och generella bidrag till kommuner och landsting ligger i tabellen under ändamål allmän offentlig förvaltning. År 2000 utgjorde statens räntekostnader drygt 80 mdkr. Även statsbidragen till kommuner och landsting uppgick till drygt 80 mdkr detta år. Hela offentliga sektorns andel av totalen var för detta ändamål 15 procent medan statens var 36 procent. Statsbidragen är konsoliderade i siffrorna för offentlig sektor.

Den offentliga sektorns utgifter för hälso- och sjukvård utgör nära 12 procent av de totala utgifterna. Landstingens utgifter ligger till största delen inom hälso- och sjukvård (nära 90 procent av dess total).

Utgifter för utbildning utgör 13 procent av den offentliga sektorns utgifter. För primärkommuner utgör utbildning den näst största utgiften (36 procent av dess total).

2.4.2 Minskade utgifter för bostadsförsörjning och samhällsplanering samt kultur. Ökade utgifter för hälso- och sjukvård, utbildning samt social trygghet.

I 2.5 Tabell visas totala offentliga utgifter samt delen direktkonsumtion åren 1995-2000 fördelade efter ändamål. Direktkonsumtion benämns i NR de varor och tjänster, med socialt ändamål, som den offentliga sektorn köper från företagen och ger direkt till hushållen, t.ex. privat läkarvård, läkemedel, färdtjänst, privat daghemsverksamhet och friskolor.

Med utgångspunkt i de i tabellen redovisade värdena kan de olika ändamålen andelar av de totala utgifterna beräknas.

Fördelningen mellan ändamålen har varit relativt stabil över redovisningsperioden med undantag för främst bostadsförsörjning och samhällsplanering, där utgifternas andel av totala utgifterna minskat från 4 till 1 procent under perioden. Det är de minskade räntebi-

dragen som gör att andelen sjunker. Minskningen för detta utgiftsändamål var 33 mdkr under perioden.

Offentliga sektorns utgifter för fritidsverksamhet, kultur och rekreation har under perioden minskat med 10 mdkr, motsvarande en minskad andel av totalen på 1 procentenhet.

För ändamålet näringslivsfrågor sjönk andelen av totalen med en procentenhet till 6,5 procent år 2000, en minskning med 8 mdkr.

Största ökningarna noteras för ändamålen hälso- och sjukvård, utbildning och social trygghet. Andelen utgifter för hälso- och sjukvård har ökat med 1,8 procentenheter, till 11,6 procent av totalen, motsvarande 26 mdkr. Andelen utgifter för utbildning har under perioden ökat med 1,9 procentenheter till 13,4 procent. Ökningen motsvarar 28 mdkr. Utgifterna för social trygghet var 1995 42,6 procent av totala utgifter, 2000 hade andelen växt till 44 procent, en ökning med 39 mdkr.